

ÍNDEX

	MIRADES.....	1
1	L'OBRA ÉS MATÈRIA.....	2
	1.1 El suport	
	1.2 El format	
	1.3 Els sistemes de representació	
	1.4 Les tècniques	
	1.5 Algunes definicions sobre tècniques artístiques	
2	LES QUALITATS FÍSiques COMUNIQUEN.....	8
	2.1 Valor qualitatiu de la matèria	
	2.2 Valor qualitatiu del gest	
	2.3 Valor expressiu de la matèria i del gest	
3	L'OBRA ÉS LLENGUATGE.....	15
	3.1 Elements pàstics	
	a. La línia	
	b. El color	
	3.2 Relacions de sintaxi	
	a. El ritme	
	b. La simetria	
	c. El contrast	
4	L'OBRA ÉS COMUNICACIÓ SIGNIFICATIVA.....	37
	4.1 Tipus de text	
	4.2 Iconografia	
	4.3. Iconologia	
5	L'OBRA S'UBICA DINS D'UN CONTEXTE ESTILÍSTIC.....	44
	BIBLIOGRAFIA.....	51
	RELACIÓ D'OBRES EXPOSADAS.....	52

MIRADES

"L'art és un espai per a la ment i els sentits."

EDUARDO CHILLIDA

"El arte es un signo, un objeto, algo que nos sugiere la realidad de nuestro espíritu."

ANTONI TÀPIES. *La práctica del arte*

"En el creador hi ha una mena de reacció no lineal, de síntesi, que té lloc dins un brou carregat d'espurnes i matisos del sentiment, de la percepció i del pensament."

SEBASTIÀ SERRANO. *Cap a una lògica de la seducció*

L'OBRA ÉS MATÈRIA

1. L'OBRA ÉS MATÈRIA

"No es pot apreciar una obra d'art sense tenir en compte la seva matèria, ja que és en prendre'n consciència que el seu sentit es converteix no en una idea, sinó en una evidència sensible."

RENÉ BERGER. *El conocimiento de la pintura*

1.1 EL SUPORT

És el material o vehicle que fa possible l'obra:

Paper, cartó, tela, taula, fusta, bronze, pedra, marbre, guix, fang, metacrilat...

1.2 EL FORMAT

És la forma del contorn del suport, dels seus límits i les seves dimensions.

1.3 ELS SISTEMES DE REPRESENTACIÓ

Les distintes maneres d'obtenir imatges:

Bidimensionals	} <i>Dibuix, pintura, tècniques d'impressió, fotografia, collage...</i>
Tridimensionals	} <i>Escultura, ceràmica, assemblage, muntatges...</i>

1.4 LES TÈCNIQUES

Cada tècnica s'aplica segons diferents procediments:

TÈCNIQUES GRÀFIQUES

Dibuix amb } *Llapis grafit, carbonet, ploma i tinta xinesa, pinzell i guaix, bolígraf, cera, pastel, esgrafiat.*

TÈCNIQUES PICTÒRIQUES

Pintura amb } *Oli, aquarel·la, guaix, pintura acrílica, cera*

TÈCNIQUES D'IMPRESSIÓ

Gravat a la } *Calcografia: Punta seca
Aiguafort
Aiguatinta
Tècniques mixtes*
*Litografia
Serigrafia*

ALTRES TÈCNIQUES

Collage
Tècniques mixtes
Retallat

IMATGE

Fotografia
Fotomuntatge

TÈCNIQUES ESCULTÒRIQUES O EN TRES DIMENSIONS

Escultòriques o en tres dimensions } *Buidat, modelat, ceràmica, ceràmica esmaltada, relleus en terracota, muntatge, estructura*

1.5 ALGUNES DEFINICIONS SOBRE TÈCNIQUES ARTÍSTIQUES

Collage

Els cubistes Picasso i Braque van introduir en les seves pintures trossos de papers o hule amb la intenció que funcionessin com a camps de color i textura. Aquesta tècnica va ésser ampliada més tard pels surrealistes i el moviment dadà en incorporar altres objectes i materials a la superfície pintada. Els fotomuntatges recullen la tècnica del collage: s'enganxen fragments de fotografies en els muntatges.

Assemblage

Més enllà del collage, s'introdueixen objectes i materials en l'estructura del quadre per donar-li relleu. Els *combine painting* sintetitzen el quadre pintat i el muntatge de materials. Altres variacions serien el muntatge i l'estructura formal.

Calcografia

Nom que es dona a tots els tipus de gravats realitzats sobre planxes de metall.

Gravat a la punta seca

Procediment calcogràfic que consisteix a gravar sobre una planxa metàl·lica fent una incisió amb una punta dura que traça el dibuix. Seguidament s'aplica la tinta, que es fixa en els solcs. Finalment s'imprimeix en pressionar amb una premsa sobre paper absorbent i mullat.

Gravat a l'aiguafort

En aquesta tècnica es protegeix primer la planxa amb una resina resistent a la corrosió de l'àcid. Seguidament, en dibuixar amb una punta tornem a deixar al descobert la planxa pel recorregut de les línies resultants. Quan se submergeix la planxa en àcid nítric es corrou la zona descoberta i en resulta uns solcs en què es fixa la tinta. Llavors es pot imprimir.

Aiguatinta

Procediment per aconseguir zones de mitges tintes en un gravat. Consisteix a dispersar pols de resina sobre la planxa, a la qual s'adhereix quan s'escalfa, i forma una retícula que l'àcid ataca.

Gravat litogràfic

Originàriament, la litografia es treballava sobre planxes de pedra porosa. Actualment s'utilitzen sobretot planxes metàl·liques flexibles de zinc o alumini.

Aquest procediment es fonamenta en la incompatibilitat de l'aigua i el greix: es dibuixa sobre la planxa amb guix o tinta grassos que queden fixats; seguidament es mulla amb aigua que serà repel·lida en els punts on hi ha greix, i s'entinta amb un rodet. La tinta és escopida per totes les zones on hi ha aigua i és retinguda en les zones en què hi ha greix. Passant la planxa per una premsa obtindrem sobre el paper la impressió de la imatge.

Serigrafia

És un procediment d'impressió plana. La idea essencial és repetir la imatge mitjançant plantilles que actuen com a reserva. La serigrafia es treballa sobre un tamís o pantalla de malla fina de seda o niló, muntada en un bastidor. Les plantilles poden ser de paper o paper *autocut*, que retallades se subjecten a la part inferior de la malla. També es pot pintar directament sobre la malla amb goma aràbiga, amb tintes de base oliosa, ceres o laques. Una altra possibilitat és fer plantilles amb imatges fotogràfiques o amb emulsions fotosensibles insolades. Per imprimir, estenem el color sobre el tamís amb un allisador de goma. Podem imprimir sobre paper, tela, vidre, metall, etc.

Fosa amb buidat

Tècnica d'escultura que permet l'obtenció de peces en metall.

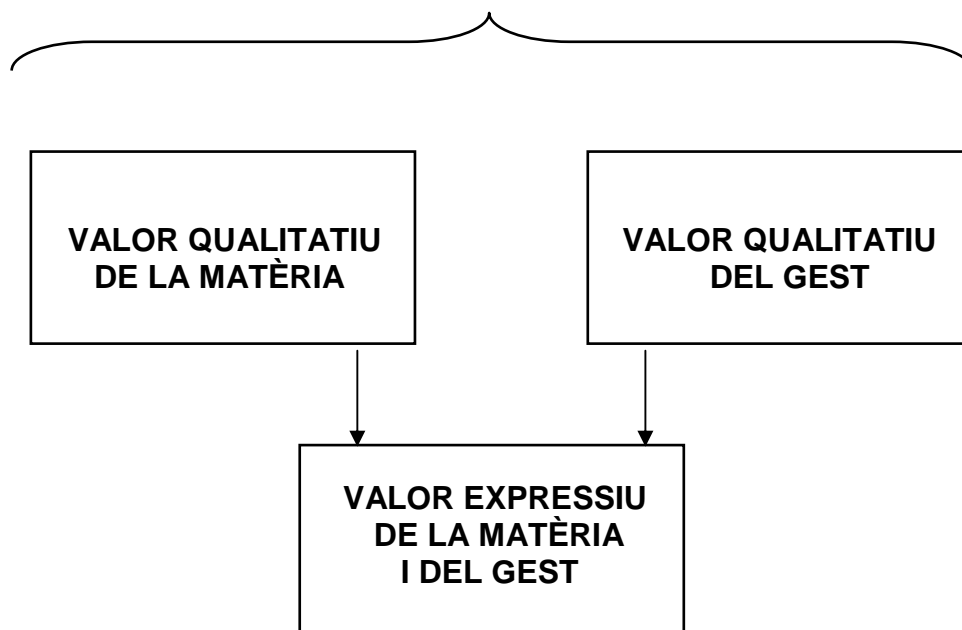
El bronze sol ser el material més emprat. La fosa es realitza a partir d'un motlle negatiu modelat, que pot ser de materials com guix, fang o cera.

LES QUALITATS FÍSiques COMUNIQUEN

2. LES QUALITATS FÍSQUES COMUNIQUEN

Una part important del *valor expressiu* d'una obra es basa en les qualitats físiques de la matèria, dels instruments amb què està feta i en les qualitats del gest amb que l'artista la treballa.

LES QUALITATS FÍSQUES COMUNIQUEN

2.1 VALOR QUALITATIU DE LA MATÈRIA

"Si em poso a treballar un coure brillant, estic en un estat d'esperit diferent d'aquell que tindria si em trobés davant d'una fusta opaca. La brillantor i l'opacitat no m'inspiren les mateixes formes."

JOAN MIRÓ. Recollit per Yvon Taillandier a "Je travaille comme un jardinier".
París XX siècle, 1959

La tria de la matèria que utilitzem segons les seves qualitats físiques, per donar forma a les expressions plàstiques, incideix en el resultat comunicatiu.

Algunes parelles de variables serien, per exemple:

Nitidesa / Desdibuixament (Veure pag.12)
Opacitat / Transparència
Gruixària / Estretor
Claror / Foscor
Rugositat / Llisor

2.2 VALOR QUALITATIU DEL GEST

"El dibuix s'estableix sempre com la fixació d'un gest que concreta una estructura."

J.J GÓMEZ MOLINA. *Las lecciones del dibujo*

"Una composició neix com l'encarnació de molts gestos vius; és com l'acte del Tao, la materialització sense fi. Aconseguir el significat depèn de l'aprehensió del subtil."

LU-CHI, 261-303 d

La diversa qualitat dels gestos que es fan en aplicar la pintura o dibuixar, influeixen en el sentit de l'obra.

Trobem parelles de variables com les següents:

Energia / Delicadesa (Veure pàg. 12)
Velocitat / Lentitut
Modulació / Regularitat
Espontaneïtat / Premeditació

2.3 VALOR EXPRESSIU DE LA MATÈRIA I DEL GEST

*"Dolor i plaer, odi i amor, repulsió i atracció són formes de la psique generades pel moviment. Si vull tenir l'experiència viscuda d'una línia he de moure la mà d'acord amb la línia, o bé he de seguir la línia amb els meus sentits, és a dir, he de ser mogut espiritualment.
...El grau físic és un ser mogut extern, el grau espiritual és un ser mogut intern."*

JOHANNES WINGLER ITTEN. *La bauhaus*

Una **matèria** dotada de **nitidesa** pot comunicar-me:

**Precisió - Claredat - Fredor - Netedat - Diafanitat - Repòs - Duresa
Etatisme - Minuciositat - Pulcritud**

•

Una **matèria** caracteritzada pel **desdibuixament** pot comunicar-me:

**Imprecisió - Incertesa - Confusió - Vaguetat
Boirositat - Ambigüitat**

Un **gest** que fa un traç realitzat amb **energia** pot comunicar-me:

**Intensitat - Activitat - Agressivitat - Determinació - Força - Passió
Vitalitat - Potència - Vigor - Contundència**

•

Un **gest** que fa un traç realitzat amb **delicadesa** pot comunicar-me:

**Suavitat - Ductilitat - Dolcesa - Finor - Debilitat
Subtileza - Filigrana - Fragilitat - Languidesa - Tendresa**

Exemples

Francesc Gimeno Arasa, *Autoretrat*. Cap al 1917
Tinta xinesa sobre paper

Valor qualitatiu de la matèria

Tinta xinesa sobre paper. Tècnica de dibuix amb procediment humit, traçat possiblement amb ploma o canya. Encara que hi veiem alguna taca, dominen les línies amb diferents densitats de tinta. Sovint es sobreposen o entrecreuen.

Valor qualitatiu del gest

Nerviós, vigorós, profús, ràpid, solt, imprecís, discontinu, àgil, intens, enèrgic, d'intensitat variable.

Valor expressiu

Indefinició, impressió, fugacitat, enlluernament, impacte, imprecisió, moviment, energia.

Josep Togores, *Nú femení*. 1930
Llapis grafit sobre paper

Valor qualitatiu de la matèria

LLapis grafit sobre paper. Tècnica de dibuix amb procediment sec traçat amb una sola línia.

Valor qualitatiu del gest

Continu, precís, lent.

Valor expressiu

Delicadesa, puresa, finor, nitidesa, cadència, quietud, pulcritud, mesura.

L'OBRA ÉS LLENGUATGE

3. **L'OBRA ÉS LENGUATGE**

Dins d'una obra es presenten uns *elements plàstics* que es **RELACIONEN** entre si, segons la *sintaxi*, formant un tot coherent.

3.1 **ELEMENTS PLÀSTICS**

El punt, la línia, la superfície, el volum, la forma, el color, la textura.

a. **La línia**

"Ressenyar, identificar, apropiar, explicar, descriure, recordar, donar a conèixer són finalitats, entre d'altres, a les quals es presta la línia. Però cal afegir que en tant que serveix a aquestes finalitats, queda fora del domini de l'art, en el qual no entra, en realitat, més que a partir del moment en què, sigui quina sigui la seva finalitat, té en compte la seva pròpia naturalesa, la seva qualitat gràfica".

RENÉ BERGER. *El conocimiento de la pintura*

Alguns tipus de línia

Línia d'objecte

Línia de contorn

Línia de trama

{ *D'ombrejat, to
Textura
Ornament*

Exemple

Línia d'objecte

Riera i Aragó, *Avió*, 1998
Tècnica mixta sobre paper

Exemple

Línia de contorn

Victor Mira, s/t, 1987
Litografia a color

Exemple

Línia de trama d'ombreat

Xavier Nogués, *s/t*, 1929
Punta seca

Exemple

Línia de trama de textura

Francesc Todó, *s/t*, 1965 (Detall)
Serigrafia

Exemple

Línia de trama d'ornament

Joan Ponç, *Protesta*, s/d (Detall)
Gravat calcogràfic

b. El color

"El color está cargado de información y es una de las experiencias visuales más penetrantes que todos tenemos en común. Por tanto, constituye una valiosísima fuente de comunicación. Cada color tiene numerosos significados asociativos y simbólicos."

D.A. DONDIS. *La sintaxis de la imagen*

"El poder psicológico del color se hace patente, provocando una vibración espiritual."

VASSILY KANDINSKY. *De lo espiritual en el arte*

- **Valor qualitatiu:** *Cobrent / transparent, regular / irregular...*
- **Valor expressiu:** *Càlid / fred, alegre / trist...*
- **Valoració d'una superfície:** *Els colors calents fan la impressió d'avançar, mentre que els freds semblen retrocedir. Així mateix, els colors purs fan la sensació que avancen més que els colors matisats. Podem disposar el color de manera: modulada o amb superfícies planes.*
- **Interacció:** *Els colors s'influencien entre ells i incideixen en la percepció de les formes.*
- **Composició:** *La distribució dels color en l'espai contribueix a l'ordre i l'equilibri de l'obra.*
- **Comunicació:** *Associem els colors a diferents estats emotius, referencials, codis.*

Exemples

Valor qualitatiu

Yturralde, *s/t*, 1972
Serigrafia

Color pla, regular, llis, opac, cobrent, límits definits...

Antoni Clavé, *Composició*, s/d
Gravat calcogràfic amb tècnica mixta

Color de taques indefinides, irregulars, transparents i opaques...

Exemples

Valor expressiu

Josep M. Sucre, *Dona*, 1956
Colors a la cera sobre paper

Emoció, vibració
Colors calents, morats, roses, terres, negres.

Joan Ponç, *Vidu blau de la clau*, 1978
Oli sobre tela

***Desapassionament, quietud
Colors freds, verds, blaus, grisos, blancs.***

Exemples

Valoració d'una superfície

Arranz Bravo, *Home número de cavall*, 1967-1968 (Detall)
Oli sobre tela

Colors en escala de clar a fosc que fa la sensació de profunditat...

Rafael Barrades, *Barcelona 1918*, 1918
Guaix sobre paper

Colors diferents aplicats a superfícies planes que fan la sensació d'avançar i retrocedir, segons la lluminositats dels colors...

Dins d'una obra s'ens presenten uns *elements plàstics* que es **RELACIONEN entre si segons *sintàxi*, formant un tot coherent.**

3.2 RELACIONS DE SINTÀXI

L' estructura, l'assimilació als aixos i zones de tensió *la proporció, el contrast, el ritme, la simetria.*

"Una melodia és més que la suma de les seves parts."

"L'art no es fa mai d'elements aïllats, sinó sempre de les seves relacions."

J. BELJON. *Gramática del arte*

a. El ritme

El ritme és una cosa que flueix. Dins del ritme hi ha repetició, però el ritme és constant renovació.

b. La simetria

L'equilibri en una declaració visual es pot aconseguir de dues maneres: simètricament o asimètricament. La simetria és l'equilibri axial. Però l'equilibri més estimulant és l'asimètric.

c. El contrast

Quasevol significat existeix en el context de dues polaritats oposades: de mida, color, textura, forma...

Exemple

El ritme

Antoni Perna, *Llimoner*, 1987
Oli sobre tela

Exemple

Contrast de mida

Salvador Dalí, s/t, 1960
Aiguafort

Línia gruixuda / Línia prima

Exemple

Contrast de color

Eduard Arroyo, *s/t*, 1977
Tècnica mixta sobre paper

Complementaris: Blau / Taronja

Exemple

Contrast de forma

Joan Miró, *Lithographe I*, 1972
Litografia a color

Definida / Indefinida
Plana / Línia
Sígnica / Pictòrica...

Exemple

Contrast de textura

Xavier Corberó, *s/t*, 1987
Pedra i bronze

Pedra / Metall
Rugós / Lis
Calent / Fred

Exemples

La simetria

J M. Subirachs, *s/t*, 1987
Gravat calcogràfic

Antoni Tàpies, *Cercle i fletxa*, 1982
Litografia a color

**L'OBRA ÉS COMUNICACIÓ
SIGNIFICATIVA**

4. L'OBRA ÉS COMUNICACIÓ SIGNIFICATIVA

4.1 TIPUS DE TEXT

Les imatges s'expliquen segons diferents tipus de text.

a. Icònic

El significat correspon a la realitat visual d'allò que representa.

b. Simbòlic

La correspondència entre el significat i la imatge no és directa, sinó analògica.

c. Sígnic

La imatge s'expressa mitjançant signes alfabètics o altres codis.

d. Abstracte

El significat de la imatge el trobem en les relacions creades per la mateixa configuració plàstica.

4.2 ICONOGRAFIA

Reconeixement objectiu del que veiem.

- a. Identificació de la cosa representada**
- b. Descripció de les característiques**
- c. Disposició i relacions en l'espai dels elements que participen en l'escena.**

4.3 ICONOLOGIA

Reconeixement dels significats dels diferents codis que, per *context*, es lliguen a una imatge.

- a. Per a associacions subjectives**
- b. Per context cultural, històric i social**

Exemples

Icònic

Amèrica Sánchez, *s/t*, 1987
Fotomuntatge

Simbòlic

Claudia Collet, *Figura i coloms*, 1967
Oli sobre taula

Sígnic

Antoni Tàpies, *s/t*, 1989
Pintura sobre litografia

Abstracte

A. Ràfols Casamada, *Estructura 2*, 1990
Acrílic sobre paper verjurat

**L'OBRA S'UBICA DINS
D'UN CONTEXT ESTILÍSTIC**

5.

L'OBRA S'UBICA DINS D'UN CONTEXT ESTILÍSTIC

Tendències en l'Art modern

L'anomenat art contemporani arrenca dels moviments innovadors de les últimes dècades del S.XIX i, en particular, de la revolució impressionista. Podem observar com els diferents corrents oscil·len entre tres actituds de fons que accentuen mirar enfora, mirar endins, o bé, construir: la visió, l'emoció o la raó.

Impressionisme

La captació de l'efecte passatger de la llum sobre l'aire i el color dels objectes, les escenes plasmades en composicions d'aparença espontània, la innovació en els temes fou una meta per als impressionistes(1874).

Les figures són mostrades no en la seva corporeïtat, sinó en l'anàlisi colorista suggerit per la llum en l'atmosfera. En conseqüència, les siluetes perfilades i els colors locals desapareixen i sorgeixen multitud de taques de pintura juxtaposades i sobreposades, que es recomponen en l'ull de l'espectador.

El pintor treballa, segons principis de la teoria del color i descompon la llum que la percepció visual, per contigüitat dels colors, torna a sumar.

L'impressionisme, és clar, és optimista i se centra en la realitat visual.

Pintors destacats d'aquest corrent foren Monet, Pissarro, Renoir, Degas, Sisley.

Neoimpressionistes

L'impressionisme (1880-1903) evoluciona en la següent generació per diferents camins: la investigació científica sobre el color, aboca en el puntillisme de Signac i Seurat, que fan pintures d'aparença molt més estàtica que la impressionista.

El valor del quadre com a realitat pròpia de construcció, independent del model, arrenca de l'obra de Cezanne, precursora del cubisme.

Donar valor anímic al color i a la forma, plantejant la manifestació del món subjectiu, que evolucionarà cap a l'expressionisme, es comença a veure en l'obra de Van Gogh, -de múltiples pinzellades vibrants- i la de Gauguin, que situa el color dins de zones planes i tancades.

Noucentisme

A Catalunya neix, a començament de segle (1911-1931), un corrent que rebutja la sensibilitat del modernisme, per apropar-se de nou al gust del món clàssic mediterrani, és a dir, ordre, claredat, mesura, simplificació, raó. Destacaren artistes com Clarà, Sunyer, Torres García i Nogués.

Fauvisme i expresionisme

A diferència de l'impressionisme, moviments com el fauvisme i l'expressionisme cerquen l'expressió subjectiva, el paisatge emocional o la visió interior.

Aquets artistes es valen d'un llenguatge senzill i directe, de grans superfícies apassionadament acolorides, amb una pinzellada dramàtica, vigorosa i compacta, així com de la distorsió de les figures que n'intensifica l'expressivitat.

El *Fauvisme* (1905-1908) es desenvolupa a França, amb Matisse, Derain, Rouault o Vlaminck, que fan una pintura de caràcter sensual.

L'expressionisme, a Alemanya (1905-1913) és representat pels grups *Die Brücke* i *Der blaue Reiter* amb Kirchner, Heckel o Nolde, pintors de caire més torturat i social.

Cubisme

A partir dels estudis de Cezanne, en què desarticula espai, forma i color, així com de l'atenció a obres d'art arcaic com les Màscara Negres, els pintors cubistes (1907-1914) elaboren un sistema adaptat a la superfície del quadre i disposen els elements que són valorats o construïts segons jocs lliures de composició que atenen variables com: proporció, color, forma, textura. En lloc de sotmetre l'objecte representat a les normes de la visió amb perspectiva, imitant la realitat, es representa donant, simultàniament, diferents vistes de l'objecte. S'incorporen, a més a més, signes gràfics i collage de fragments d'altres materials com menes de papers. Per als pintors cubistes el quadre és, sobretot, un problema plàstic. Els grans protagonistes del cubisme foren Picasso, Braque i Gris.

Sota el signe del moviment i la velocitat, el **futurisme** (1909-1914) cerca la simultaneïtat dinàmica que contrasta amb la simultaneïtat estàtica del cubisme, com, per exemple en Boccioni i Marinetti. El **vibracionisme** de Barrades (1917) incorpora elements del cubisme i del futurisme.

Més tard, Barrades practicarà el **clownisme** (1921) on la fisonomia serà presentada amb gran economia de recursos figuratius.

Abstracció

L'abstracció planteja la forma i la matèria per elles mateixes, alliberades de qualsevol càrrega literària o descriptiva, reconeixent-la com a categoria de font espiritual conforme a les lleis derivades de la pròpia naturalesa de l'art. Parteix de l'aquarel·la abstracta de Kandinsky (1910), i de l'impressionisme tardà, de Monet; o bé del camí de la depuració de les formes cubistes, que seguiren moviments com el constructivisme i suprematisme rusos (1914-25) o el neoplasticisme de Mondrian i Van Doesburg a Holanda (1917). Altres connexions vinculen l'art abstracte amb la música o amb la cal·ligrafia xinesa.

Dadà

Durant la Primera Guerra Mundial, neix a Suïssa un moviment de reacció que protesta davant el fracàs dels valors humans que la situació europea va comportar.

Dadà (1915-1922) adopta una posició anti art, el seu discurs versa sobre l'absurd, l'atzar, el caos, el mancat de valor, els detritus o allò desprestigiat. Establint una nova identitat entre l'art i la vida, dadà incorpora el llenguatge dels *papiers collés*, propi del cubisme. De la dialèctica entre la destrucció i la regeneració, sorgiran noves relacions com els *combine-paintings*, els *ready-mades*, els *assemblages*, els *rayogrames*, el fotomuntatge o la tipografia lliure, que finalment seran de gran valor en l'art i l'estètica del nostre segle.

Es fomenta la confusió barrejant escales de mesures dispars o barrejant gèneres artístics. Dadà obre el camí al surrealisme.

Entre els artistes dadà destaquem Switers, Duchamp, Man Ray, Piacabia o Arp.

Surrealisme

El surrealisme (1924) té l'origen en les manifestacions dadà així com en l'aparició de la psicoanàlisi. La paraula surrealisme va néixer en l'àmbit de la literatura amb poetes com, Apollinaire, Breton, Eluard.

Seguint el camí de la psicoanàlisi es reivindica la realitat del somni i de l'al·lucinació considerades tan vàlides com la realitat controlada per la raó.

Les tècniques surrealistes, com l'automatisme psíquic, són estratègies per deixar fluir aquest món interior sense barreres, i busquen la transformació directa de l'estat anímic o de l'inconscient en expressió plàstica i arribar a l'arrel de l'esperit. Els artistes surrealistes s'agrupen en dues tendències: Max Erns, Magritte, Dalí, més onírics i que combinen imatges de la realitat visual. Joan Miró, André Masson, Jean Arp i Paul Klee, més automatistes i relacionats amb imatges de factura primitivista.

A Catalunya cal destacar un fructífer grup d'artistes fortament influenciats per les idees surrealistes i dadà i que es vinculen a l'edició de la revista **Dau al set** (1948). Els principals components en foren: J.Pons, Tàpies, Tharrats i Cuixart, pintors, i J.Brossa, Ciriot i Arnau Puig, escriptors, En les seves obres, apreciem característiques com el dibuix cal·ligràfic i magicista.

Abstracció lírica i expressionisme abstracte

En els anys quaranta i cinquanta, a Europa i els Estats Units es realitza, paral·lelament, una pintura sobretot abstracta, de marcat caràcter expressiu. Aquest estil es relaciona amb diferents tendències, com l'expressionisme o l'automatisme psíquic que practicaven surrealistes com Masson i Miró, amb les pintures de Kandinsky i la cal·ligrafia oriental Zen.

L'abstracció lírica, dóna forma a l'experiència vital del mateix acte de pintar sense premeditació, testimoni de l'estat psíquic del pintor en aquell moment i de l'atzar que s'esdevé. Certs autors, recullen les disponibilitats de la matèria així com les del gest i el signe primigeni.

Dins d'aquest corrent trobem diferents variables i diferents noms:

Accion painting o pintura del gest que practiquen autors de l'escola de Nova York com W.de Kooning, F. Kline o R. Motherwell i J.Pollock -que desenvolupa la tècnica del *Dripping* o regalims-

pintura de camps de color dins de l'escola de Nova York, la pintura de camps de color és una tendència que presenta un tempo més assossegat. Grans superfícies de color emocionalment molt potent que transmeten un ambient místic i meditatiu, M. Rothko, B. Newman, C. Still, A. Reinhardt, representen aquest corrent.

Informalisme i Tatzisme a Europa, amb Wols, Mathieu, Hartung, Fautrier, Dubuffet Soutine o Soulages.

Pintura matèrica parteix de la idea que la matèria, per ella mateixa, ja posseeix un cabal expressiu, i per això, es presenta per ser contemplada.

L'obra és la mateixa realitat física en la seva diversitat de textures a la qual s'incorporen altres valors que provenen de la gestualitat del traç o del signe, dels processos elementals de manipulació com *grattages*, taques o esgarips, o dels successius estrats que l'acció del temps diposita en la vida física de qualsevol objecte.

En les obres dels pintors matèrics, podem veure materials com terres, pols de marbre, papers, arpillera, fusta, fang, palla...

Burri o Fautrier i Tàpies pertanyen a aquest moviment.

A Espanya el grup **El paso** (1957-60) entre els membres del qual trobem pintors com Millares, Saura, Canogar o Feito, té un paper fonamental en la introducció del corrent informalista a la península.

Nova abstracció geomètrica (*Hard edge*)

Cerca la força d'expressió objectiva dels colors purs en composicions estructurades en camps de color saturat i nítid, en espais geomètrics clarament delimitats que donen diferents efectes de profunditat o altres variables qualitatives, el format del quadre pot ser modificat. Representen aquest corrent K. Noland, Frank Stella E. Kelly Morris Louis.

Op art

Aquesta pintura estudia efectes òptics relacionats amb la percepció: La disposició i la qualitat vibratòria dels colors, alternats sobre formes geomètriques estructurades matemàticament, suggereixen il·lusió de perspectiva. Un representant d'aquest corrent és Vassarely.

Pop art

En el buit entre l'art i la vida R. Rauschenberg i Jasper Johns realitzen, amb inspiració dadà els *combine-painting* o *assemblages* de pintura amb objectes de l'entorn més immediat, o *collages* i combinacions d'imatges reproduïdes més pintura i obren la porta del pop art.

A la fi dels anys 50, neix als Estats Units i Anglaterra, com una antítesi de l'expressionisme abstracte. El pop art rescata els objectes trivials de consum o el llenguatge impactant i directe de la publicitat i el còmic que engrandeix, juxtaposa, recompon o acobla. El pop és un art figuratiu i constructiu de formes i models clarament definits que defugen la subjectivitat d'allò gestual i expressiu. Amb la voluntat d'expressar el contingut vital de l'home de les societats industrials modernes, mediatitzat pel consumisme, el pop és una nova mirada a l'entorn visual. Andy Warhol, R.Lichtenstein i Tom Wesselmann són artistes d'aquest corrent als EUA. Hamilton, Hockney i Kitaj són representants europeus.

Estampa popular

Moviment de connotacions socials que neix a Madrid en el 1960 i més tard s'expandeix a València i a Barcelona, amb el propòsit de fer arribar l'art a les classes populars. L'obra gràfica es posa a l'abast de la gent per un valor adquisitiu ajustat i la voluntat de l'artista intenta pal·liar la incomprensió de l'art contemporani per una extensa part del públic.

Participen en aquest moviment, artistes com Artigau, Guinovart, Maria Girona, , Ràfols Casamada, Subirachs i Todó.

Art pobre (*Arte povera*)

Moviment que neix a Itàlia en els anys 70. Es refereix a l'ús dels materials pobres, humils i de desferra, generalment no industrials. El significat es va desvetllant a través de la mateixa configuració d'aquests materials, trobats en estat de transformació es reacciona contra el món tecnològic abordant l'experiència creativa en qualsevol lloc i amb els mitjants més insignificants són seguidors d'aquest corrent Merz, Beuys, R. Serra i, representat a l'exposició de L'Hospitalet, A.Llena.

BIBLIOGRAFÍA

- AGUILERA CERNI, V. (1979): *Diccionario del arte moderno*. Valencia. Editorial F. Torres
- ALBERS, J. (1979): *La interacción del color*. Madrid, Alianza Editorial.
- BALADA, M. JUANOLA, R (1984): *L' Educació visual a l'escola*. Barcelona, Edicions 62.
- BALADA, M. (1988): *Com analitzar una obra plàstica*. Barcelona, ICE. PPU.
- BALADA, M. en BARRAGAN (1994): *Aspectos didácticos del dibujo*. Zaragoza ICE.UZ. Col. Educación abierta.
- BELJON, JJ. (1993): *Gramática del arte*. Madrid, Editorial Celeste.
- BERGER, René (1976): *El conocimiento de la pintura*. Barcelona, Editorial Noguer.
- CIRLOT, J.E. (1978): *Diccionario de Símbolos*. Barcelona, Editorial Labor.
- Col·lecció Disegnare, colorare, costruire. Editorial Zanichelli, Bologna. (1985)
- Col·lecció Giocare con l'arte. Editorial Zanichelli, Bologna. (1981)
- DONDIS D.A. (1985): *La sintaxis de la imagen*. Barcelona, Editorial G. Gili.
- FERRIER, J.L. (1995): *L'aventure de l'art au XXe. Siècle*. Ed. Du Chêne Hachette.
- GOMEZ MOLINA et al (1995): *Las lecciones del Dibujo*. Madrid, Cátedra.
- GOMBRICH, Ernst H. (1981): *Historia del Arte*. Madrid, Alianza Editorial.
- HAYES, Colin (1981): *Guía completa de pintura y dibujo*. Madrid, Editorial Blume.
- ITTEN, J. (1978): *Design and form: The basic course at the Bauhaus*. London. Ed. Thames and Hudson
- PANOFSKY, E. (1989): *Estudios sobre iconología*, Madrid, Alianza Editorial.
- KANDINSKY, B. (1973): *De lo espiritual en el arte*. Barcelona, Editorial Barral.
- RODRIGUEZ AGUILERA, Cesáreo (1986): *Arte moderno en Cataluña*. Barcelona. Editorial Planeta.
- SERRANO, Sebastià (1996): *Cap a una lògica de la seducció*. Barcelona, EUB.
- TÀPIES, Antoni (1971): *La pràctica del arte*. Barcelona, Editorial Ariel.
- THOMAS Karin (1987): *Diccionario del arte actual*. Barcelona, Editorial Labor.

Exposició

La col·lecció d'art de L'Hospitalet
22 d'abril de 1999 - 9 de gener del 2000

Organització i producció: Museu de L'Hospitalet - Ajuntament de L'Hospitalet

Dossier didàctic

Producció: Museu de L'Hospitalet - Ajuntament de L'Hospitalet

Autora: Imma Panadés, professora del Seminari d'Educació Visual i Plàstica de la UB

Assessorament: Servei d'Educació de l'Àrea d'Educació i Cultura de l'Ajuntament de L'Hospitalet

